

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2026, 26(3), 1631–1655. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1912059>

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ile Ortaokul Öğrencilerinin Görüşlerine Göre Afet Eğitimi

Disaster Education According to the Views of Social Studies Teachers and Middle School Students

Cengiz TAŞKIRAN¹, Selda AKSÜT², Ülkü ULUKAYA ÖTELEŞ³

Geliş Tarihi (Received): 17.03.2026

Kabul Tarihi (Accepted): 16.07.2026

Yayın Tarihi (Published): 30.09.2026

Öz: Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin afet kavramı ve afet eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Elazığ il merkezinde 8 ortaokulda görev yapan 23 sosyal bilgiler öğretmeni ile 5, 6, ve 7. sınıfta öğrenim gören 24 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet eğitimini doğru olarak algılayıp tanımladığı ve afet eğitiminde farklı yöntem ve teknikleri kullandıklarını göstermektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmının afet eğitiminde psikolojik, pedagojik ve yapısal problemlerle karşılaştıkları ve afet eğitiminin geliştirilmesine ilişkin bilişsel ve davranışsal boyutlarda farklı önerilerde bulunduğu belirlenmiştir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmeler ise, öğrencilerin afeti ve afet eğitimini doğru anlayıp tanımladığını, Türkiye’de meydana gelen afetler arasında özellikle yakın zamanda gerçekleşen “2020 Elazığ depremi”, “2023 Kahramanmaraş depremleri”, “2025 Bolu otel yangını” vurguladıkları saptanmıştır. Aynı zamanda afet sonrası faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi sahibi oldukları, dirençli toplumu afetlere hazırlı olan toplum olarak gördükleri ve son olarak afet öncesi, sonrası ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin bilgi ve farkındalık sahibi oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet eğitimi, olgubilim deseni, yarı yapılandırılmış görüşme formu.

&

Abstract: The aim of this research is to determine the views of social studies teachers and middle school students on the concept of disaster and disaster education. The research was conducted using a phenomenological design, one of the qualitative research designs. The study group consisted of 23 social studies teachers working in 8 middle schools in Elazığ city center during the spring semester of the 2024-2025 academic year, and 24 students studying in the 5th, 6th, and 7th grades. A semi-structured interview form prepared by the researchers was used to collect the research data. The research data were analyzed using the content analysis method. When the research results were examined, it was shown that social studies teachers correctly perceive and define disaster education and use different methods and techniques in disaster education. At the same time, it was determined that some of the teachers participating in the research encountered psychological, pedagogical, and structural problems in disaster education and made different suggestions regarding the cognitive and behavioral dimensions of disaster education. Interviews with middle school students revealed that they correctly understood and defined disasters and disaster education, and highlighted recent disasters in Turkey, particularly the “2020 Elazığ earthquake,” the “2023 Kahramanmaraş earthquakes,” and the “2025 Bolu hotel fire.” It was also found that they were knowledgeable about institutions and organizations operating after disasters, viewed a resilient society as one prepared for disasters, and possessed knowledge and awareness regarding actions to be taken before, during, and after disasters.

Keywords: Disaster, disaster education, phenomenological design, semi-structured interview form.

Atıf/Cite as: Taşkıran, C., Aksüt, S. & Ulukaya-Öteleş, Ü. (2026). Sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre afet eğitimi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 1631–1655. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1912059>

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Doç. Dr. Cengiz Taşkıran, Muş Alparslan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, c.taskiran@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3677-6316

² Sorumlu Yazar: Dr. Selda Aksüt, Bağımsız Araştırmacı, selda.aksut@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6128-7867

³ Doç. Dr. Ülkü Ulukaya Öteleş, Muş Alparslan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, u.ulukaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5780-2034

1. GİRİŞ

Afet kelimesi köken olarak "bela, felaket, salgın hastalık" sözcüğünden alıntı (EtimolojiTürkçe, t.y.) olmakla birlikte; Türk Dil Kurumu (t.y.) çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, olarak tanımlarken, (T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2014, s.23) ise "Toplumsal tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay" olarak tanımlanmaktadır.

Dünyanın varoluşundan bu zamana kadar geçen süre zarfında birçok uygarlığın yok olmasına ve bazısının yer değiştirmesine sebep olan afetler (Şengün & Küçükşen, 2019, s. 194), doğal, insan eseri veya teknoloji kaynaklı olabilmektedir. Bu afetler fiziki hasarların yanında can ve mal kayıplarına da yol açarak insan hayatını kısa ve uzun vadede önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Deprem ve fırtına gibi beklenmedik bir şekilde meydana gelen afetlerin yanı sıra, kuraklık gibi etkisini yavaş ve uzun vadede gösteren afet türleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda dünyada tüm toplumlar çeşitli afet olaylarının etkisi altında kalmıştır. Toplumların hazırlık ve direnç düzeyleri de hasarın boyutunu ve büyük afetlerin yaşanılıp yaşanmamasını belirleyebilmektedir (Başbüyük & Pala, 2023, s. 184).

Türkiye bulunduğu konum itibarıyla afetlerin çok sık yaşandığı ülkelerden biridir. Aktif fay hattı üzerinde yer alması nedeniyle de deprem, sel, heyelan ve çığ gibi doğal olaylar yaygın olarak meydana gelmektedir (Dikmenli & Yakar, 2019, s. 388). AFAD'ın verilerine göre Türkiye'de 2020 yılında 905 doğa kaynaklı olay meydana gelmiş, bunun 321'i deprem, 270'i fırtına, dolu, aşırı kış koşulları vb., 177'si sel/su baskını, 107'si heyelan, 17'si kaya düşmesi, 11'i çığ ve 2'si obruk olaylarından meydana gelmiştir. 2022 yılında 22.982 doğa kaynaklı olay meydana gelmiş, bunun 21.054'ü deprem, 859'u heyelan, 450'si sel/su baskını, 137'si kaya düşmesi, 18'i çığ ve 13'ü obruk olarak kaydedilmiştir. 2023 yılında 5233 doğa kaynaklı olay meydana gelmiş, bunun 2028'i su baskını, 1711'i orman yangını, 830'u deprem, 93'ü çığ/aşırı kar tipi yağış ve 7'si maden kazasıdır. 2024 yılında da 7767 doğa kaynaklı olay meydana gelmiş bunların 5321'i orman yangını, 1818'i su baskını, 332'si heyelan, 194'ü deprem, 83'ü çığ/aşırı kar tipi yağış ve 19'u maden kazası şeklinde sonuçlanmıştır (AFAD, 2021, 2023, 2024, 2025). Bu veriler, Türkiye'nin birçok afet riskiyle karşı karşıya olduğunu ve son yıllardaki afetlerde ciddi artışlar yaşandığını göstermektedir.

Afet nedeniyle zarar görebilirliğin ve afet zararının büyük boyutlara ulaşmasının en temel nedenleri arasında toplumun bütün kesimlerindeki afet bilinci, bilgi ve eğitim eksikliği yer almaktadır. İnsan toplulukları, yaşam alanlarındaki tehlikeleri ve bu tehlikelerin zararlarını azaltmak için bireysel, yerel, kurumsal ve toplumsal düzeyde neler yapmaları gerektiğini bilmediklerinde, afet olarak nitelendirilebilecek her olayda büyük kayıplar yaşamakta ve bu durum kaçınılmaz olarak afet sonucunu doğurmaktadır. Afet yönetiminin başarısı, hem bu süreçte görev alan çalışanların bilgi ve beceri düzeyine hem de afetlerle doğrudan karşılaşacak olan halkın bilinç düzeyine bağlıdır. Bu noktada, her düzeydeki toplum kesiminin eğitim sürecine dâhil edilmesi ve sakınım kültürünün oluşturulması büyük önem taşımaktadır (Şengün & Küçükşen, 2019, s. 197).

Afet eğitimleri, bireylerin afet türleri, tehlikeler, riskler, yaşadıkları çevre, güvenilir bilgi kaynakları ile afetlerle ilgili kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu eğitimler sayesinde bireyler, afetlere karşı daha hazırlıklı hale gelmekte; afet anında nasıl müdahale edeceklerini, korunma yöntemlerini ve afet sonrası normale dönüş süreçlerini öğrenmektedirler. Afet eğitimleri aynı zamanda toplumda kurumlar ve bireyler arasındaki iş birliğini güçlendirmekte, afet konusuna yönelik ilgiyi ve öğrenme motivasyonunu artırmaktadır. Afetlere toplumun tüm kesimlerinin müdahil olması gerektiği düşünüldüğünde, toplumun bilgi düzeyi arttıkça afet müdahalesinin de o derece başarılı olacağı söylenebilir. Profesyonel yardım ekipleri bölgeye ulaşana kadar geçen sürede veya müdahale aşamasında, halkın profesyonel ekiplere sağladığı desteğin niteliği, afet konusundaki bilgi birikimleriyle doğrudan ilişkilidir. Afet eğitimi almamış bireyler, yalnızca kendi hayatlarını değil, çevrelerindeki diğer insanların hayatlarını da riske atabilecek davranışlar sergileyebilmektedir. Eğitim düzeyi düşük bireyler

afetlere hazırlıklı olamadıkları gibi, afet sırasında ve sonrasında yaptıkları hatalarla toplumsal uyumu da olumsuz etkilemektedir. Araştırmalar, toplumun afet eğitim düzeyi ile afetlere karşı dirençlilik düzeyi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Afet bilgi düzeyi düşük olan bireyler, afet sırasında karar vericilere ek yük oluşturmakta ve toplumun genel uyum süreçlerini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle, bireylerden topluma, devletlerden tüm dünyaya kadar herkesin geleceği için afet eğitimleri vazgeçilmez bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır (Mızrak, 2018, s. 62-63). Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi, afet eğitimi konusunda zengin içerik sunan temel derslerden biri konumundadır. Bu dersin, Türkiye’de afet eğitimi yaklaşımının belirlenmesinde önemli bir gösterge olduğu ifade edilmektedir (Şulek & Aktın, 2023, s. 70). Afet bilincinin topluma kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmekte; bu ders, afet farkındalığı oluşturma ve yaygınlaştırma konusunda etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır (Gülersoy & Akyol, 2024, s. 100). Bu bağlamda hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de öğrencilerin afet eğitime yönelik görüşlerinin ortaya konulması önem arz etmektedir. Alanyazın incelendiğinde farklı branşlardan öğretmenlerin veya ortaokul öğrencilerinin afet eğitime yönelik görüş veya farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmaların var olduğu (Yavuz, 2025; Eti, 2024; Doğan, 2024; Tüfekçi, 2024; Gülten, 2024; Çelik, 2020; Avcı, 2019; Adanalı vd., 2022; Buluş Kırıkkaya vd., 2011; Sarı, 2016), sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin görüşlerini birlikte incelemeye yönelik çalışmaların sınırlılığı olduğu görülmüştür. Türkiye’de afet eğitimi ve afet ile ilgili konuların ağırlıklı olarak sosyal bilgiler dersiyle ilişkili olduğu düşünüldüğünde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin afet kavramı ve afet eğitime yönelik görüşlerinin ele alınması önemli görülmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre afet eğitimi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıda yer almaktadır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin alt problemler

- 1- Sosyal bilgiler öğretmenleri, afet eğitimi nasıl tanımlamaktadır?
- 2- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, afet eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere yönelik görüşleri nelerdir?
- 3- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, afet konusunu öğretme sürecinde karşılaşılan zorluklara yönelik görüşleri nelerdir?
- 4- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine ilişkin alt problemler

- 1- Ortaokul öğrencileri, afeti nasıl tanımlamaktadır?
- 2- Ortaokul öğrencileri, afet eğitimi nasıl tanımlamaktadır?
- 3- Ortaokul öğrencileri, Türkiye’de meydana gelen önemli afetleri nasıl ifade etmektedir?
- 4- Ortaokul öğrencilerinin afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 5- Ortaokul öğrencilerinin, afete dirençli toplumların özelliklerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 6- Ortaokul öğrencilerinin, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlere yönelik görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın önemi

Türkiye’nin dünya üzerindeki jeopolitik ve fiziki konumu birçok afet türünün yaşanmasında önemli bir etken olarak göze çarpmaktadır. Depremler ve orman yangınlarının yanı sıra, küresel ısınmanın etkisiyle oluşan iklim değişiklikleri ve buna bağlı olarak düzensiz hale gelen yağışlar neticesinde sel felaketleri ve heyelan gibi kötü sonuçlar doğuran afetler, yalnızca fiziksel bir yıkıma değil, aynı zamanda psikolojik ve ekonomik olarak da önemli etkiler oluşturmaktadır. Afet türleri, afet bilinci ve alınması gereken önlemler göz önünde bulundurulduğunda afet eğitimi önemli bir rol üstlenmektedir. Afetler, afetlerin olası

etkilerinin azaltılması, alınacak önlemler, afet bilinci geliştirme, doğa- insan ilişkisi gibi konuları esas alan sosyal bilgiler dersi, bu konuların öğretilmesi ve farkındalığın kazandırılması açısından önemli derslerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak öğretim programında yer alan bu içeriklerin etkili bir şekilde kazandırılması, bilişsel ve duyuşsal anlamda yeterli bilgi ve donanıma sahip öğretmenlerle anlam kazanabilecektir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin afet eğitimi nasıl tanımladıkları ve neler düşündüklerinin anlaşılması önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseniyle yürütülmüştür. Nitel araştırma sosyal olayları ve sosyal olguları değerlendiren, bu değerlendirmeler neticesinde çıkarım yapıp test ederek kuram oluşturan bir araştırmadır (Çağlayan, 2025, s. 141). Olgubilim, belirli bir olgunun kendine özgü olan anlamlarını ve insanların bir olguya veya duruma ilişkin algısını ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma desendir (Altunışık vd., 2023, s. 478). Olgubilim araştırmalarında incelenen olgular bağlamında bireyin olguyu nasıl deneyimlediğine ve algıladığına odaklanılmaktadır (Şahin, 2023, s.196). Araştırmada olgubilim deseni afet eğitime ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul öğrencilerinin deneyimlerini ve görüşlerini derinlemesine incelemek amacıyla tercih edilmiştir.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmada ilgilenilen bazı özellikleri ve süreçleri kapsayan bir örnek olayın seçildiği yöntemdir. Bu örneklemede ilgilenilen evrenin özelliklerinin eleştirel olarak düşünülmesine ve örnek olayın dikkatli şekilde seçilmesine odaklanılmaktadır (Silverman, 2018, s. 86). Maksimum çeşitlilik örnekleme bireylerin örnekleme içerisindeki çeşitliliğini maksimum düzeyde göstermek için seçilen örneklemedir (Mertens, 2019, s.329). Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Elazığ il merkezinde 8 ortaokulda görev yapan 23 sosyal bilgiler öğretmeni ile 5, 6, ve 7. sınıfta öğrenim gören 24 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	7	30,4
Erkek	16	69,6
Mesleki kıdem		
1-5 yıl	-	-
6-10 yıl	1	4,4
11-15 yıl	3	13
16-20 yıl	7	30,4
21 yıldan fazla	12	52,2
Herhangi bir afet yaşama durumu		
Evet	22	95,6
Hayır	1	4,4
Afet eğitimi alma durumu		
Evet	21	91,3
Hayır	2	8,7

Tablo 1. Devamı

*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı***İlköğretim eğitimi alma durumu**

Evet	21	91,3
Hayır	2	8,7

Afet eğitimi ile ilgili kurs, seminer veya konferansa katılma durumu

Evet	22	95,6
Hayır	1	4,4

Toplam	23	100
---------------	----	-----

Tablo 1'e bakıldığında çalışma grubunu 8 ortaokulda görev yapan 7'si (% 30.4) kadın ve 16'sı (% 69.6) erkek olmak üzere toplam 23 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	13	54,2
Erkek	11	45,8
Sınıf düzeyi		
5. sınıf	8	33,3
6. sınıf	8	33,3
7. sınıf	8	33,3
Anne eğitim durumu		
Okur-Yazar Değil	2	8,3
Okur-Yazar	1	4,2
İlkokul	4	16,7
Ortaokul	3	12,5
Lise	6	25
Üniversite	8	33,3
Baba eğitim durumu		
Okur-Yazar Değil	1	4,2
Okur-Yazar	1	4,2
İlkokul	2	8,3
Ortaokul	3	12,5
Lise	7	29,2
Üniversite	10	41,7
Herhangi bir afet yaşama durumu		
Evet	24	100
Hayır	-	-
Afet tatbikatına katılma durumu		
Evet	23	95,8
Hayır	1	4,2
Afetlere hazırlıklı olma durumu		
Evet	20	83,3
Hayır	4	16,7
Toplam	24	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 24 öğrencinin 13'ünü (% 54.2) kız ve 11'ini (% 45.8) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan 24 öğrencinin 8 (% 33.3) 5. sınıfta, 8 (% 33.3) 6. sınıfta ve 8 (% 33.3) 7. sınıfta öğrenim görmektedir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan ve sosyal bilimler alanında etkili ve verimli olan sözlü iletişim aracıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 127). Görüşme, kişilerin ne düşündüklerini, duygularını, tutumlarını ve davranışlarının sebeplerini belirlemeyi amaçlayan veri toplama aracıdır (Ekiz, 2020, s.69-70). Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmayla ilgili görüşme sorularının önceden hazırlandığı ve görüşme sürecinde soruların ifade ediliş biçiminin ve sıralamasının görüşülen kişiye göre düzenlenerek farklı şekillerde ifade edildiği görüşmelerdir (Cohen vd., 2021, s. 511).

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın amacına yönelik olarak alan yazın taraması yapılmış ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik 6 sorudan oluşan ve ortaokul öğrencilerine yönelik 7 sorudan oluşan taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Bu formlar uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş ve görüşmeye uygun hale getirilerek son şekli verilmiştir.

Katılımcılarla görüşmeler araştırmacılar tarafından uygulama yapılan okullarda kendilerini rahat ve güvende hissettikleri ortamlarda yüz yüze yapılmıştır. Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmalarına dikkat edilmiş ve tüm katılımcılardan katılımcı onayı alınmıştır. Görüşmelere orijinal fikirler gelmeye kadar devam edilmiş ve görüşmeler veri doygunluğuna eriştiği zaman sonlandırılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler analizde kullanılmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizi, yazılı verilerin özetlenmesi ve raporlanması süreçlerini içeren bir analizdir. Bu analiz metinleri kodlamayı, kategoriler oluşturmayı, karşılaştırmayı ve sonuç çıkarmayı amaçlayan bir tekniktir. İçerik analizde veriler kalıcı olduğu için verileri tekrar analiz ederek doğrulamak mümkündür (Cohen vd., 2021, s. 674-675). Bu doğrultuda veriler nitel veri analiz programı kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Nitel bir araştırmada verilerin *“verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması”* süreçlerini takip ederek analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 251). Araştırma verileri bilgisayara aktarılıp analiz için hazırlanmıştır. Veriler araştırmanın amacı kapsamında anlamlı veri birimlerine ayrılmış, bu veri birimlerini tanımlayan kısa kodlar verilmiş ve oluşturulan kodların aralarındaki ilişki kategorilerle ilişkilendirilerek temalar belirlenmiştir. Bu temalara son hali verilerek betimlenmiş, temalar tablolar halinde görselleştirilmiş, temalara ilişkin referans cümleleri ile örneklendirilmiş ve bulgular yorumlanarak raporlaştırılmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerliği ve güvenilirliği sağlamak için *“inandırıcılık, aktarılabilirlik (transfer edilebilirlik), tutarlık ve teyit edilebilirlik”* stratejilerinin kullanılması gerekmektedir (Erlandson vd., 1993; Lincoln & Guba, 1985). Bu doğrultuda araştırmada inandırıcılığı sağlamak için uzman incelemesi ve katılımcı teyidi yapılmış, aktarılabilirliği sağlamak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme kullanılmış, tutarlılığı sağlamak için tutarlılık incelemesi yapılmış ve teyit edilebilirliği sağlamak için teyit incelemesi gerçekleştirilmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada *“Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”* kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan *“Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”* başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

3. BULGULAR

Sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre afet eğitiminin incelendiği bu araştırmada bulgular yorumlanarak tablolar halinde verilmiştir.

3.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yönelik bulgular

3.1.1. Afet eğitimine yönelik bulgular

Afet eğitimine ilişkin temalar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Afet Eğitimi

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet eğitimi	Afet bilinci kazandırma	K1, K3, K6, K9, K11, K12, K13, K16, K19, K21, K22, K23	12
	Afetlerle ilgili bilgi ve becerileri geliştirme	K1, K4, K8, K9, K10, K11, K14, K20	8
	Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenleri içselleştirme	K1, K2, K6, K7, K15, K17, K23	7
	Afetler hakkında farkındalık oluşturma	K5, K14, K17, K18	4

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların afet eğitimini en fazla yükleme ile “afet bilinci kazandırma” olarak tanımladıkları görülmüştür. Belirlenen diğer temalarda ise afet eğitiminin; “afetlerle ilgili bilgi ve becerileri geliştirme”, “afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenleri içselleştirme” ve “afetler hakkında farkındalık oluşturma” şeklinde ifade edildiği belirlenmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K3 “Afet eğitimi afet bilinci kazandırmak için verilen eğitimidir. Örneğin hala dere yataklarına ev yapılması, büyük eşyaların duvara monte edilmemesi ve dolap üzerine bırakılan eşyaların oluşturduğu tehlikeleri birçok kişinin bilmiyor olması bu eğitimi gerekli kılmaktadır.”

K12 “Afet eğitimi bireylerin ve toplumların afetler, kazalar ve krizler karşısında bilinçlenmesini sağlayan bir eğitimidir. Amaç can ve mal kayıplarını en aza indirmek, dayanıklılığı artırmak ve kriz yönetimini güçlendirmektir.”

K13 “Afet eğitimini bireyleri afet hakkında bilinçlendirme olarak tanımlayabilirim. Bu eğitimde bireylerin bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Afetlerde olası can ve mal kayıplarını en aza indirmek ayrıca ne yapacağını bilen, önlemlerinin alan ve panik yapmadan soğukkanlı davranarak kontrolünü kaybetmeyen bireylerin sayısını artırmak hedeflenmektedir.”

K16 “Deprem, sel, yangın, heyelan, çığ gibi doğal afetler karşısında toplumu bilinçlendirmeyi amaçlayan bir eğitimidir. Bu eğitim ile bireyler doğal afetlerle karşılaştıklarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğrenir, afetlerden korunmayı sağlar ve afetten en az zararla kurtulur.”

K21 “Bu eğitim öğrencileri afetlerle ilgili bilinçlendirme eğitimidir. Afet eğitimi çocukların sosyal ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesinin yanı sıra afetlerin çocuklar üzerindeki psikososyal etkilerini hafifletir.”

K4 “Afet eğitimini afet hakkında bilgilendirme ve afetle ilgili becerileri kazandırma şeklinde ifade edebilirim.”

K9 “Afet eğitimi karşılaşılan bir afette bilinçli bir şekilde hareket edilebilmesi için afetlerle ilgili gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılmasıdır. “Bilenle bilmeyen hiçbir zaman bir olmaz” sözünden hareketle çeşitli afetlere maruz kalan ülkemizde afetlere hazırlıklı olmak için afet eğitiminin çok önemli olduğunu düşünüyorum.”

K2 “Afet eğitimi herhangi bir afette, afet öncesi, esnası ve sonrasında yapılacak doğru davranışların kazandırılmasıdır. Ulusal ya da bölgesel düzeyde yaşanabilecek olası afetlerle ilgili bu afetler yaşanmadan önce

alınabilecek tedbirler insanların bu konuda bilinçlendirilmesi, afet esnasında o afetle ilgili neler yapılabileceği ve sonrasında nasıl davranılması gerektiği konusunda bilgilendirmektir.”

K7 “Afet eğitimi afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması ve yapılmaması gereken olayların anlatıldığı eğitimidir. Bu eğitim can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla yapılmaktadır.”

K15 “Afet eğitimini olması muhtemel afetlerde afet öncesi, sırası ve sonrasında nasıl davranılması ve neler yapılması gerektiğinin teorik ve uygulamalı yapıldığı eğitimler olarak tanımlayabilir. Amaç karşılaşılan bir afette bireylere nasıl davranılacağı ve nasıl hayatta kalınacağı öğretilmesidir. İlimiz ve ülkemizin büyük bir bölümü deprem kuşağı üzerinde olduğu için deprem olduğunda ilk anda ve sonrasında neler yapılacağı bilinmesi hayat kurtarır.”

K18 “Afet eğitimi bireyleri doğal veya insan kaynaklı afetler hakkında farkındalık yaratmayı amaçlayan eğitimidir.”

3.1.2. Afet eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere yönelik bulgular

Afet eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin temalar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Afet Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler	Anlatım yöntemi	K2, K4, K6, K9, K10, K14, K18, K19, K23	9
	Soru cevap tekniği	K1, K3, K6, K11, K13, K15, K21	7
	Örnek olay yöntemi	K4, K5, K10, K16, K20, K21	6
	Drama yöntemi	K1, K7, K9, K17	4
	Gezi gözlem yöntemi	K2, K7, K8, K14	4
	Tartışma yöntemi	K5, K12, K18, K20	4
	Altı şapkalı düşünme tekniği	K19, K22	2
	Beyin fırtınası tekniği	K19, K22	2
	Eğitsel oyun tekniği	K17, K23	2
	Gösterip yaptırma yöntemi	K12, K6	2

Tablo 4’te katılımcıların görüşlerine bakıldığında; katılımcıların öğrencilere afet eğitimini öğretirken “anlatım”, “soru cevap”, “örnek olay”, “drama”, “gezi gözlem”, “tartışma”, “altı şapkalı düşünme”, “beyin fırtınası”, “eğitsel oyun” ve “gösterip yaptırma” yöntem ve tekniklerini kullandıkları tespit edilmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K1 “Derslerde afet konusunu anlatırken birçok yöntemi kullanmaya özen gösteriyorum. Özellikle soru cevap ve drama yöntemlerini kullanıyorum.”

K2 “Afet eğitiminde genel olarak anlatım ve gezi-gözlem tekniğini kullanıyorum.”

K5 “Öğrencilerimize afet bilinci kazandırmak, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri öğretmek adına çocukların aktif olacağı farklı yöntemleri seçiyorum. Derslerde tartışma ve örnek olay yöntemini kullanıp çocukların tüm duyularını aktifleştirerek kalıcı öğrenmeyi sağlamaya çalışıyorum.”

K6 “Afet eğitiminde gösterip yaptırma, soru cevap ve anlatım yöntemleri...”

K16 “Afet eğitimlerinin somutlaştırılması ve kalıcı öğrenmenin sağlanması için derslerde örnek olay yöntemini kullanarak anlatıyorum.”

K19 “Öğrencilere afet bilinci kazandırmak amacıyla sınıfta anlatım yöntemini kullandığım gibi altı şapkalı düşünme ve beyin fırtınası gibi çeşitli yöntemleri kullandığımı söyleyebilirim.”

K23 “Afet eğitimi verilirken anlatım yöntemini ve afetten korunma yollarını da aktarırken oyunlaştırarak eğitsel oyun tekniğini kullanmaya dikkat ediyorum.”

3.1.3. Afet konusunu öğretme sürecinde karşılaşılan zorluklara yönelik bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, afet konusunu öğretme sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin temalar Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.

Afet Konusunu Öğretme Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet konusunu öğretme sürecinde karşılaşılan zorluklar	Evet		20
	Öğrencilerin afetlerin neden olduğu korku ve kaygıyı yönetememeleri	K3, K5, K7, K10, K11, K17, K20, K22	8
	Öğrencilerin tatbikatları oyun olarak görmeleri	K2, K8, K9, K14, K16, K18, K21	7
	Ailelerin ilgisizliği	K3, K9, K11, K13, K14	5
	Eğitim materyallerinin yetersiz olması	K4, K12, K13	3
	Öğrencilerin soyut kavramları anlamakta zorlanmaları	K2, K12, K15	3
	Sınıfların kalabalık olması	K4, K19	2
	Zamanın kısıtlı olması	K4, K19	2
	Hayır	K1, K6, K23	3

Tablo 5 incelendiğinde; bazı katılımcıların afet konusunu öğretme sürecinde zorluklarla karşılaştıkları belirlenirken, bazı katılımcıların ise hiçbir zorlukla karşılaşmadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların afet konusunu öğretme sürecinde “öğrencilerin afetlerin neden olduğu korku ve kaygıyı yönetememeleri”, “öğrencilerin tatbikatları oyun olarak görmeleri”, “ailelerin ilgisizliği”, “eğitim materyallerinin yetersiz olması”, “öğrencilerin soyut kavramları anlamakta zorlanmaları”, “sınıfların kalabalık olması” ve “zamanın kısıtlı olması” şeklinde zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K5 “Afetler konusunu anlatırken öğrencilerin yaşanan korkuyu tekrar hatırlaması ve kaygı düzeylerinin yüksek olması süreçte yaşadığım en büyük problemdir.”

K7 “Afet eğitiminde yaşadığım tek zorluk bölgemizde yaşanan depremler yüzünden öğrencilerde korku ve kaygı oluşmuş durumdadır. Konuyu anlatırken öğrenciler afetlerin sebep olduğu korku ve kaygıyı yönetemiyorlar ve süreçte öğrencilerde bu korku ve kaygı açığa çıkıyor.”

K10 “Elazığ şehrinde deprem afeti yaşandığından, buradaki öğrencilere afetle ilgili bilgileri verirken zorlanıyorum. Çünkü öğrencilerimiz bu afeti defalarca yaşadılar. Bu yüzden öğrencilerimiz depremlerin neden olduğu kaygı, korku ve endişeyi yönetemediklerini düşünüyorum.”

K17 “Afetleri öğretirken öğrencilerin o anı tekrar yaşadıklarını korku ve paniğe kapıldıklarını ve kaygılı olduklarını gördüm. Bu konuda bende öğrencilerimde çok zorlanıyoruz.”

K22 “Öğrenciler konuyu çok çabuk öğrenebiliyor. Fakat öğrencilerin öğrendiklerini uygulamaya geçirme konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Çünkü öğrenciler afetlerin özellikle depremlerin sebep olduğu korku ve kaygıyla baş edemiyorlar, panik yapıyorlar ve bildiklerini uygulamaya geçiremiyorlar.”

K8 “Sosyal bilgiler derslerimizde afet ve afetlerden korunma konusunda önceden daha fazla zorluk yaşıyorduk. En önemli sıkıntımız çocukların afetleri ciddiye almayarak her şeyi oyun haline getirmeleridir. Ancak depremleri bizzat yaşayan şehir olduğumuzdan dolayı artık bazı çocuklarımız depremleri daha ciddiye almaya başladılar.”

K21 “Afet eğitimi sürecinde karşılaştığım zorlukların başında öğrencilerin tatbikatları ciddiye almamaları tatbikatlara oyun gözüyle bakmalarını söyleyebilirim. Okulda ve okul dışında yapılan tatbikatların öğrencileri afetlere hazırlama açısından son derece önemli olduğunu unutmamalıyız.”

K4 “Afetler konusuna yeterli zaman ayıramıyorum ve sınıflar biraz kalabalık...”

K19 “Afet konusunu öğretirken zaman problemi yaşadığım gibi kalabalık sınıflarda sıkıntı yaşıyorum.”

K1 “Konuyu anlatırken hiçbir sorunla karşılaşmıyorum.”

K6 “Afetle ilgili öğrenme-öğretme konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır.”

K23 “Sınıfta bir problem yoktur. Afet konusunu anlatırken birçok öğretim yöntem ve tekniğini kullanıyorum. Ayrıca derslerde çeşitli öğretim materyallerini kullanıyorum.”

3.1.4. Afet eğitiminin geliştirilmesine ilişkin önerilere yönelik bulgular

Afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik önerilere ilişkin temalar Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Afet Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik öneriler	Afet eğitimi okul öncesinden itibaren tüm kademelerde verilmeli	K3, K4, K6, K13, K17, K19, K22, K23	8
	Uygulamalı eğitim ve tatbikat yapılmalı	K2, K5, K8, K11, K15, K20	6
	Çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı	K2, K7, K12, K14, K18	5
	Okul içi ve okul dışı etkinlikler yapılmalı	K7, K10, K16, K21, K22	5
	Afet eğitiminde disiplinler arası iş birliği sağlanmalı	K1, K18, K23	3
	Konferans, seminer ve sempozyumlar düzenlenmeli	K12, K17, K21	3
	Velilere eğitim verilmeli ve velilerle iş birliği yapılmalı	K3, K9, K14	3
	Afet müzeleri oluşturulmalı	K1, K13	2
	Teknoloji kullanımı artırılmalı	K20	1

Tablo 6 değerlendirildiğinde; afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik önerilere ilişkin en fazla yüklemenin “afet eğitimi okul öncesinden itibaren tüm kademelerde verilmeli” temasına yapıldığı belirlenmiştir. Belirlenen diğer temalarda ise katılımcıların; “uygulamalı eğitim ve tatbikat yapılmalı”, “çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı”, “okul içi ve okul dışı etkinlikler yapılmalı”, “afet eğitiminde disiplinler arası iş birliği sağlanmalı”, “konferans, seminer ve sempozyumlar düzenlenmeli”, “velilere eğitim verilmeli ve velilerle iş birliği yapılmalı”, “afet müzeleri oluşturulmalı” ve “teknoloji kullanımı artırılmalı” şeklinde önerilerinde bulundukları görülmüştür. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K4 “Afet eğitiminin başarılı olması için afet eğitiminin okul öncesinden başlanarak tüm kademelerde aşamalı olarak verilmesi önemlidir.”

K5 “Afet eğitiminin geliştirilmesi için okullarda daha çok yaparak-yaşayarak uygulamalı eğitim verilmesi ve deprem, yangın gibi tatbikatlar yapılması gerekir.”

K15 “Afet eğitiminde uygulamalı eğitim ve tatbikatlar büyük önem taşımaktadır. Bu uygulamaların ve tatbikatların gerçeğe yakın olması gerekmektedir. Aynı zamanda sayıları da artırılmalıdır. Yarak-yaşayarak öğrenme her zaman ön planda olmalıdır. Öğrenci afet öncesinde hazır olmalı, afet sırasında nerede nasıl kendisini koruyacağını bilmeli, olası bir depremde enkaz altında kaldığında ne yapması gerektiğini öğrenmelidir. Çocukları korkutmadan hayatın gerçeklerine hazır hale getirmeli ve kendilerine güvenmelerini sağlamalıyız.”

K7 “Bilinçli bir toplum oluşturmak için afet eğitimi önemlidir. Bilindiği gibi afet değil tedbirsizlik kayıplara neden olmaktadır. Örneğin ülkemizde en yaygın afetlerden biri de depremdir. Nerede ne zaman olacağı belli değil bu nedenle tedbirli olmak, nerede yakalanırsak panik yapmadan bulunduğumuz yere göre kendimizi koruma altına almak önemlidir. Bu nedenle böyle önemli bir eğitimin verilme sürecinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması ve okul ile okul dışında çeşitli etkinlikler yapılması büyük önem taşımaktadır.”

K23 “Afet eğitiminin küçük yaşlardan başlanarak bütün kademelerde verilmesi ve disiplinler arasında iş birliği yapılması gerektiğini söyleyebilirim. Çünkü eğitim süreci farklı disiplinlerin ortak çalışmasını gerektiren yoğun bir süreci kapsamaktadır.”

K12 “Kısa süre önce İstanbul’da yaşanan depremde bize bir kez daha hatırlattı ki başta deprem olmak üzere afetlere karşı herkes üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Bu doğrultuda afet eğitiminin geliştirilmesi için konferans, seminer ve sempozyum gibi etkinlikler düzenlenerek herkesin katılımı sağlanmalıdır. Ayrıca anlatım, soru cevap ve örnek olay gibi farklı yöntemleri kullanılmalıdır.”

K9 “Afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik olarak öğrencilerin ailelerine de eğitim verilmesi gerektiğini ve ailelerle iş birliği içinde birlikte çalışılması gerektiğini düşünüyorum.”

K13 “Afet eğitimi bütün eğitim kademelerinde düzenli olarak verilmelidir. Ayrıca öğrencilerin afetleri unutmamaları ve gelecek kuşaklara örnek olması için afet müzeleri oluşturulmalı ve öğrencilerin bu müzeleri ziyaret etmeleri sağlanmalıdır.”

K20 “Afet eğitimini geliştirmek için imkânlar ölçüsünde teknoloji kullanımının artırılması gerektiğini düşünüyorum.”

3.2. Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine yönelik bulgular

3.2.1. Afet kavramına yönelik bulgular

Afet kavramına ilişkin temalar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Afet Kavramı

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet kavramı	Doğal veya insan kaynaklı olaylar	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K18, K20, K22, K24	13
	Can ve mal kayıplarına neden olan olaylar	K2, K11, K14, K15, K17, K23	6
	Aniden ortaya çıkan olaylar	K2, K6, K19, K24	4
	İnsan yaşamını ve çevreyi olumsuz etkileyen olaylar	K5, K8, K16, K21	4
	Kısa veya uzun bir zamanda meydana gelen olaylar	K10, K21	2

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların afet kavramını en fazla yükleme ile “doğal veya insan kaynaklı olaylar” şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Diğer temalarda ise katılımcıların afet kavramını; “can ve mal kayıplarına neden olan olaylar”, “aniden ortaya çıkan olaylar”, “insan yaşamını ve çevreyi olumsuz etkileyen olaylar” ve “kısa veya uzun bir zamanda meydana gelen olaylar” şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K4 “Afet doğada kendiliğinden oluşan ve insanlardan kaynaklı oluşan olaylardır.”

K12 “Afet, doğal nedenlerden dolayı ortaya çıkmış veya insanlardan dolayı ortaya çıkmış şeylerdir.”

K20 “Afet deprem, kuraklık, sel, heyelan, çığ, yangın vb. hem doğada kendiliğinden hem de insanlardan kaynaklı oluşmuş afetlerdir.”

K15 “Afet, canlıların ölmesine ve binaların yıkılmasına sebep olan ve doğal olan veya insandan kaynaklanan olaydır.”

K24 “Doğada kendiliğinden ya da insanlar tarafından oluşan ve aniden ortaya çıkarak yaşandığı yerde ağır hasarlar bırakan olağanüstü olaylara afet denir.”

K2 “Afet çeşitli olayların sebep olduğu aniden meydana gelen can ve mal kayıplarına sebep olan olaylardır.”

K16 “Afet insanların, toplumların hayatını ve çevreyi olumsuz yönde etkileyen doğa olaylarıdır.”

K10 “Afetler deprem gibi kısa sürede ya da kuraklık gibi çok uzun sürede ortaya çıkan doğa olaylarıdır.”

3.2.2. Afet eğitime yönelik bulgular

Afet eğitimine ilişkin temalar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.

Afet Eğitimi

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet eğitimi	Afetler hakkında bilinçli olma	K1, K4, K5, K9, K12, K14, K16, K19, K22, K24	10
	Afetlere hazırlıklı olma	K2, K6, K7, K8, K11, K13, K18, K20, K23	9
	Afetlerin olası etkilerini azaltma	K2, K7, K12, K17, K21	5
	Afetler hakkında bilgili olma	K3, K15, K23	3

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların afet eğitimini “afetler hakkında bilinçli olma”, “afetlere hazırlıklı olma”, “afetlerin olası etkilerini azaltma” ve “afetler hakkında bilgili olma” şeklinde tanımladıkları tespit edilmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K1 “Afet eğitimi ile insanlar afetlere karşı bilinçli olurlar ve bilinçli şekilde hareket ederler.”

K5 “Afet eğitimi afetlere karşı halkımızı bilinçlendirme şeklinde tanımlanabilir. Afet eğitimi birçok can kaybının önüne geçebilir. Örneğin deprem sırasında asansör kullanılmamalı fakat bu bilgiyi bilmeyen biri asansöre binip hayatını kaybedebilir.”

K16 “Afet eğitimi insanların bir afet karşısında bilinçli olmaları amacıyla yapılan eğitimidir. Afet eğitimi, afet sırasında bireyin bilinçli bir şekilde hareket etmesini ve bu şekilde insanların hayatlarını kurtarmasını sağlar.”

K6 “Gerçekleşebilecek bir afete hazırlıklı olmamızı sağlayan bir eğitimidir.”

K8 “Herhangi bir afete hazırlık yapmak için alınan eğitimidir.”

K11 “Afete karşı hazırlıklı olmak.”

K13 “Afet eğitimi, afet olduğunda nasıl davranması gerektiğini bilir ve hazırlıklarını ona göre yapar.”

K18 “Afet eğitimi afetlere karşı hazırlıklı olmamızı sağlayan eğitimidir. Afet eğitimi kendimize ve başkalarına yardımcı olmayı sağlar.”

K20 “Afet eğitimi bir afetten önce yapılan hazırlıktır.”

K2 “Afet eğitiminin yaşanacak afetlere hazır olmak ve afet sonrası afetlerin etkilerini azaltmak için verilen bir eğitim olduğunu düşünüyorum.”

K3 “Afet eğitimi, afetlerde can ve mal kaybını önlemek için yapılan afetlerle ilgili bilgili davranmayı sağlayan eğitimlerdir.”

K15 “Afet eğitimi afetler hakkında bilgili olmaktır. Afet eğitimi insanları bilgilendirerek afetlerin en az hasarla atlatılmasını sağlamaktadır.”

3.2.3. Türkiye’de meydana gelen önemli afetlere yönelik bulgular

Türkiye’de meydana gelen önemli afetlere ilişkin temalar Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9.

Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Afetler

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Türkiye’de meydana gelen önemli afetler	2020 Elazığ depremi	K1, K2, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K15, K16, K17, K19, K21, K23, K24	15
	2023 Kahramanmaraş depremleri	K1, K3, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K18, K20, K22	11
	2025 Bolu otel yangını	K1, K2, K5, K7, K8, K9, K10, K14, K24	9
	2025 İstanbul depremi	K4, K6, K11, K15, K16, K17, K24	7
	1939 Erzincan depremi	K3, K13, K23	3
	1999 Marmara depremi	K3, K13, K23	3
	2021 Orman yangınları	K7, K8, K10	3
	2020 İzmir depremi	K3, K23	2
	2020 Van çığ felaketi	K7, K24	2
	2021 Batı Karadeniz sel felaketi	K7, K24	2

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların Türkiye’de meydana gelen önemli afetleri en fazla yükleme ile “2020 Elazığ depremi” olarak ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca katılımcılar bu afetleri; “2023 Kahramanmaraş depremleri”, “2025 Bolu otel yangını”, “2025 İstanbul depremi”, “1939 Erzincan depremi”, “1999 Marmara depremi”, “2021 Orman yangınları”, “2020 İzmir depremi”, “2020 Van çığ felaketi” ve “2021 Batı Karadeniz sel felaketi” olarak belirtmişlerdir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K1 “2020 Elazığ depremi, 2023 Kahramanmaraş depremi ve Bolu yangını.”

K3 “Ülkemizde meydana gelen önemli afetlerden biri depremdir. Ülkemizdeki depremlere örnek olarak 2023 Kahramanmaraş ikiz depremleri, 2020 İzmir, 1999 Marmara ve 1939 Erzincan depremlerini söyleyebilirim.”

K4 “6 Şubat 2023 Maraş depremleri ve 23 Nisan 2025 İstanbul depremi”

K8 “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ikiz depremleri (Kahramanmaraş, Malatya, Elazığ, Hatay, Adıyaman gibi), 2021 Antalya’da başlayan ve birçok yere yayılan orman yangınları ve 2025 Bolu Kartalkaya otelinde birçok çocuğun öldüğü yangın...”

K11 “Kahramanmaraş depremi 2023 ve İstanbul depremi 2025.”

K13 “1999 Marmara depremi, 2023 İkiz depremleri ve 1939 Erzincan depremi. Bu depremler yüzünden Türkiye’de çok büyük kayıplar vermiştir.”

K14 “Bolu’daki yangın ve Kahramanmaraş’taki deprem olabilir.”

K23 “Ülkemizde meydana gelen önemli afetler: Elazığ depremi, İzmir depremi, Erzincan depremi ve Marmara depremidir.”

K24 “Ülkemizde birçok doğal ve insan kaynaklı birçok afet oluyor ve birçok kişi ölüyor. Benim hatırladıklarım bu yıl Bolu’daki otel yangını ve İstanbul’daki deprem, 2020 yılında Elazığ’daki deprem, 2020 yılında Van’daki çığ ve 2021 yılında Batı Karadeniz’deki sel...”

3.2.4. Afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara yönelik bulgular

Afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara ilişkin temalar Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.*Afetlerle İlgili Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar*

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	K1, K3, K5, K7, K8, K9, K10, K13, K19, K20, K22, K23, K24	13
	Türk Kızılay	K2, K4, K6, K10, K12, K13, K15, K17, K19, K24	10
	AKUT Arama Kurtarma Derneği	K1, K2, K4, K11, K14, K16, K18, K21, K23	9
	Sağlık Bakanlığı	K8, K11, K15, K18, K20, K22, K24	7
	Türk Silahlı Kuvvetleri	K2, K5, K7, K12, K16, K21	6
	Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi	K5, K6, K16, K18	4
	Emniyet Genel Müdürlüğü	K2, K5, K7	3
	İtfaiye Teşkilatı	K1, K13, K14	3

Tablo 10'a bakıldığında katılımcıların afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşları "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı", "Türk Kızılay", "AKUT Arama Kurtarma Derneği", "Sağlık Bakanlığı", "Türk Silahlı Kuvvetleri", "Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi", "Emniyet Genel Müdürlüğü" ve "İtfaiye Teşkilatı" şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K1 "AFAD, AKUT Arama Kurtarma Derneği ve İtfaiye."

K4 "Kızılay ve AKUT olabilir."

K5 "Ülkemizde Afet ve Acil Durum Yönetimi, Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Müdürlüğü afetler ile ilgili etkin olan kuruluşlar olduğunu düşünüyorum."

K10 "AFAD ve Kızılay."

K16 "AKUT, UMKE ve Türk Silahlı Kuvvetleri."

K17 "Afetlerle ilgili en önemli kurumlardan biri Kızılay'dır."

K22 "Ülkemizde afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurumlara örnek olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nı ve Sağlık Bakanlığı'nı verebilirim."

3.2.5. Afete dirençli toplumların özelliklerine yönelik bulgular

Afete dirençli toplumların özelliklerine ilişkin temalar Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11.*Afete Dirençli Toplumların Özellikleri*

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afete dirençli toplumların özellikleri	Afetlere hazır olan	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K11, K13, K17, K21, K23, K24	12
	Afetlere etkili müdahale edebilen	K1, K9, K15, K16, K18, K19, K20, K21, K22	9
	Afet sonrası oluşan zararlarla baş edebilen	K1, K2, K6, K10, K12, K14, K21	7

Tablo 11 incelendiğinde afete dirençli toplumların özelliklerine ilişkin en fazla yüklemenin "afetlere hazır olan" temasına yapıldığı belirlenirken, diğer temaların ise "afetlere etkili müdahale edebilen" ve "afet sonrası oluşan zararlarla baş edebilen" şeklinde olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K3 "Deprem tatbikatı yapan, deprem çantası hazırlayan ve afet planı hazırlayan yani afetlere hazırlık yapan toplumların afete dirençli toplumlar olduğunu düşünüyorum."

K8 “Afete dirençli toplumlar evlerini sağlam yapan, afet çantası ve planı hazırlayan ve sakin şekilde hareket eden yani bütün afetlere hazır olan toplumdur.”

K24 “Afete dirençli toplumların özellikleri afetlere karşı bilinçlidirler ve hazırdırlar.”

K9 “Afete dirençli toplumlarda insanlar daha bilinçli şekilde hareket eder ve afetlere doğru şekilde müdahale ederler.”

K2 “Bence afete dirençli toplumlarda insanlar üretken ve sorumluluk sahibi olmalıdır. Herkes yaşanan afetlerden sonra oluşan yıkımlarla ve hasarlarla mücadele etmelidir. Afetlerin toplum üzerindeki sosyal ekonomik ve psikolojik etkileri yok edilmelidir.”

K1 “Afete dirençli toplum afetlere sürekli hazır olan, etkili şekilde müdahale edebilen ve afet sonrasında oluşan zarardan kolaylıkla kurtulabilen toplumdur.”

3.2.6. Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlere yönelik bulgular

Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlere ilişkin temalar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12.

Afet Öncesi, Sırası ve Sonrasında Yapılması Gerekenler

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler	Afet öncesi		
	Afet tatbikatları yapılmalı	K1, K3, K6, K7, K9, K13, K15, K20, K21, K22	10
	Afet ve acil durum çantası hazırlanmalı	K5, K10, K12, K14, K18, K19, K23, K24	8
	Afet ve acil durum planı hazırlanmalı	K3, K8, K16, K17, K19, K23	6
	Tahliye için güvenli alanlar belirlenmeli	K1, K2, K4, K11	4
	Erken uyarı sistemleri hakkında bilgi sahibi olunmalı	K2, K16	2
	Afet sırası		
	Kapı ve pencerelerden uzak durulmalı	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K22	15
	Asansör kullanılmamalı	K1, K6, K7, K8, K11, K14, K18, K22	8
	Sakin olunmalı ve panik yapmadan hareket edilmeli	K13, K19, K20, K23, K24	5
	Elektrik, gaz ve su kapatılmalı	K9, K15, K21, K22	4
	Afet sonrası		
	Güvenli alanlara gidilmeli	K1, K2, K4, K5, K6, K10, K11, K13, K17, K18, K19, K20, K22, K23	14
	Arama kurtarma çalışmaları yapılmalı	K3, K7, K9, K12, K14, K15, K16, K21, K24	9
	Gerekli olmadıkça iletişim araçları kullanılmamalı	K8, K9, K21	3
	Yetkililerin uyarıları dikkate alınmalı	K8, K10	2

Tablo 12 değerlendirildiğinde; katılımcıların afet öncesinde yapılması gerekenleri “afet tatbikatları yapılmalı”, “afet ve acil durum çantası hazırlanmalı”, “afet ve acil durum planı hazırlanmalı”, “tahliye için güvenli alanlar belirlenmeli” ve “erken uyarı sistemleri hakkında bilgi sahibi olunmalı” şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir. Katılımcıların afet sırasında yapılması gerekenleri “kapı ve pencerelerden

uzak durulmalı”, “asansör kullanılmamalı”, “sakin olunmalı ve panik yapmadan hareket edilmeli” ve “elektrik, gaz ve su kapatılmalı” şeklinde belirttikleri görülmüştür. Katılımcıların afet sonrasında yapılması gerekenleri ise “güvenli alanlara gidilmeli”, “arama kurtarma çalışmaları yapılmalı”, “gerekli olmadıkça iletişim araçları kullanılmamalı” ve “yetkililerin uyarıları dikkate alınmalı” şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bazı katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

K2 “Afet öncesi tahliye anında gitmek için ailemizle önceden güvenli bölgeler belirlemeliyiz. Ayrıca teknolojik aletleri ve erken uyarı sistemlerini mutlaka kullanmalıyız. Afet sırasında bulunduğumuz yerde okul veya ev olabilir kapılara, merdivenlere ve pencerelere yaklaşmamalıyız. Afet sonrasında binalardan uzak durmalıyız ve önceden belirlediğimiz güvenli gördüğümüz yerlere hemen gitmeliyiz.”

K4 “Afet öncesinde ilk olarak tahliye için güvenli bir alan seçmemiz gerekiyor. Afet anında kapılardan ve camlardan uzakta durmamız gerekiyor. Afet sonrasında ise dikkatli bir şekilde güvenli alanlara gitmemiz gerekiyor.”

K8 “Afet öncesinde her şeye hazırlıklı olmalıyız. Çünkü ülkemizde sürekli depremler oluyor. Ben annem ve babamla depremde ne yapmalıyız diye bir plan yaptık. Deprem sırasında özellikle cam, kapı ve merdivenlere yaklaşmayacağız ve asansörleri kullanmayacağız. Telefonu acil durumlar hariç kullanmayacağız. Yetkililerin radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla yaptığı uyarıları dinleyeceğiz ve ona göre davranacağız.”

K13 “Afet öncesinde tatbikatlarla gerekli önlemler alınmalıdır. Afet sırasında paniğe kapılmadan sakince davranılmalı özellikle kapı ve pencerelerden uzakta durulmalıdır. Afet sonrasında ise sakince dışarı çıkılmalı ve güvenli bölgelere gidilmelidir.”

K18 “Afet öncesi: Afetlere hazırlıklı olmalıyız. İhtiyaç çantası hazırlanmalıyız. Afet sırası: Afet olurken kaçmamalıyız. Asansöre binmemeliyiz. Afet sonrası: Afet olurken evimizden çıkmamalıyız. Sonrasında güvenli alanlara geçmeliyiz.”

K19 “Afet öncesinde her türlü önlemi almalıyız, deprem çantası ve afet planı hazırlanmalıyız. Afet anında ise soğukkanlı olmalıyız sakin ve panik yapmadan hareket etmeliyiz. Sonrasında paniğe kapılmadan sakin bir şekilde bulunan alanlar boşaltmalıyız ve güvenli olan yerlere gitmeliyiz.”

K20 “Bence her doğal afet öncesinde ve sonrasında eğitimler verilmelidir. Afet öncesi: Tatbikatlar yapılır. Bilgiler verilir. Yapılacaklar anlatılır. Afet sırası: panik olmadan sakin davranılır. Mesela depremde çok-kapan-tutun yapılarak can kaybı önlenir. Afet sonrası: Herhangi bir doğal afet sonrasında koşmadan ama seri adımlarla dışarı çıkılır. Toplanma alanlarında veya güvenli alanlarda beklenir.”

K22 “Afet öncesinde afetlere hazırlıklı olmalıyız. Deprem ve yangın gibi tatbikatları okulda evde yapmalıyız. Afet sırasında tatbikatlarda öğretilenleri yapmalıyız. Mesela depremlerde kapı kenarlarından ve pencerelerden uzaklaşmalıyız. Asansöre binmemeliyiz. Doğalgazı, suyu ve elektrik kapatmalıyız. Afet sonrasında olay yerini terk ederek güvenli toplanma alanlarına hızlıca gitmeliyiz.”

K24 “Afet öncesi: Afete hazırlıklı olmalıyız ve acil durumlar için çanta hazırlamalıyız. Afet sırası: Panik yapmamalıyız, sakin ve bilinçli davranmalıyız. Afet sonrası: Arama kurtarma çalışmalarını en kısa sürede yapmalıyız.”

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin afet eğitimine yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin afet eğitimini en çok “afet bilinci kazandırma” süreci olarak gördükleri saptanmıştır. Öğretmenlerin bu görüşünü sırasıyla “afetlerle ilgili bilgi ve becerileri geliştirme”, “afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenleri içselleştirme” ve “afetler hakkında farkındalık oluşturma” takip etmektedir. Afet eğitiminin, eğitimciler ve uzmanlar tarafından afet öncesi, sonrası ve sırasında yapılması gerekenler ile alınması gereken önlemler ve bireylere afet bilinci kazandırma (Sever ve Değirmenci’den akt. Konur ve diğerleri, 2023) olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerinin görüşlerinin yerinde olduğu söylenir. Nitekim afet eğitimi, bireyde afet duyarlılığını artırarak afet riskine yönelik bilinçli ve hazırlıklı bireyler yetiştirmeyi hedefler (Yavuz, 2025). Alan yazın

incelendiğinde araştırmanın ilgili sonuçlarını destekleyen araştırmaları da görmek mümkündür. Eti (2024) tarafında yürütülen araştırmada da öğretmen adayları afet eğitimine “afet bilinci” bağlamında yaklaşmışlardır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç öğretmenlerin afet eğitimini öğretirken “anlatım”, “soru cevap”, “örnek olay”, “drama”, “gezi gözlem”, “tartışma”, “altı şapkalı düşünme”, “beyin fırtınası”, “eğitsel oyun” ve “gösterip yaptırma” yöntem ve tekniklerini kullandıkları yönündedir. Elde edilen sonuç bağlamında öğretmenlerin afet eğitiminde sadece geleneksel yöntem ve teknikleri kullanmadığı aynı zamanda aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini de kullandığı söylenir. Afet eğitimi bağlamında bireylere erken yaşlardan itibaren afet riskini azaltma hususunda gerekli bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılarak güvenli toplum meydana getirilebilir (Musacchio et al., 2016’dan akt. İnal, Kaya ve Altıntaş, 2018). Bu durum afet konusunda bilişsel kazanımların yanı sıra davranışsal yetkinliklerinin geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin afet eğitiminde bilgi aktarımı ile uygulamaya yönelik yöntem ve tekniklerin kullanmasının önemli ve yerinde olduğu söylenir.

Araştırma bağlamında öğretmenlerin afet konusunu öğretmede yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri de incelenmiştir. Araştırma sonuçları öğretmenlerin bir kısmının bu konuda bir sorun yaşamadığını bir kısmının ise “öğrencilerin afetlerin neden olduğu korku ve kaygıyı yönetememeleri”, “öğrencilerin tatbikatları oyun olarak görmeleri”, “ailelerin ilgisizliği”, “eğitim materyallerinin yetersiz olması”, “öğrencilerin soyut kavramları anlamakta zorlanmaları”, “sınıfların kalabalık olması” ve “zamanın kısıtlı olması” sebepleriyle sorunlar yaşadığını göstermektedir. Bu durum öğretmenlerin afet eğitiminde psikolojik, pedagojik ve yapısal problemlere vurgu yaptığını göstermektedir. Oysaki başarılı bir afet eğitiminde veli okul iş birliği (Fırat, 2025), çoklu materyal kullanımı (Uçkan, 2024), afet bilinci ve afetin yarattığı stresle başa çıkabilme (Güldü, 2023), sınıf mevcudiyeti (Buluş Kırıkkaya, Ünver & Çakın, 2011) önemli değişkenler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin afet eğitiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin belirttiği unsurlar, afet eğitimin amaçlarına ulaşması açısından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Nitekim Konur ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler; öğretim süreçleri (dijital ve görsel materyal eksikliği, müfredatta afet konusuna yeterince yer verilmemesi, kurumlar arası iş birliğinin yetersizliği), eğitimcilerin eğitimi (nitelikli eğitmen ihtiyacı, nitelikli içerik eksikliği) ve kişisel faktörler (panik-fobi, bilinçsizlik, empati kuramama) başlıkları altında, afet eğitiminin yaşanan sorunlara vurgu yapmışlardır.

Öğretmenlerle yapılan görüşme bağlamında öğretmenlerin afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik önerileri de incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin afet eğitiminin geliştirilmesine yönelik en fazla “afet eğitimi okul öncesinden itibaren tüm kademelerde verilmeli” önerisinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu öneriyi “uygulamalı eğitim ve tatbikat yapılmalı”, “çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalı”, “okul içi ve okul dışı etkinlikler yapılmalı”, “afet eğitiminde disiplinler arası iş birliği sağlanmalı”, “konferans, seminer ve sempozyumlar düzenlenmeli”, “velilere eğitim verilmeli ve velilerle iş birliği yapılmalı”, “afet müzeleri oluşturulmalı” ve “teknoloji kullanımı artırılmalı” önerileri izlemektedir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı afet eğitimine küçük yaşlardan itibaren başlanılmasını önemli bulmaktadır. Afetler konusunda eğitim almış çocuk ve aile, afet yaşanması durumunda toplumun kendine yetebilirliğini oluşturmada en güçlü unsur olarak kabul edilmektedir (Takeuchi, Mulyasari & Shaw, 2011’den akt. Çelik ve Gündoğdu, 2022). Bu bağlamda afet eğitimine küçük yaşlardan itibaren başlanılması araştırmada yer alan öğretmenlerin de vurguladığı gibi hayati önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra afet tatbikatları, okul içi ve okul dışı etkinlikler, teknoloji kullanımının artırılması ile farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasına ilişkin öğretmen önerilerinin özellikle afet eğitiminin uygulamalı olması gerektiğine yönelik anlayışı temsil ettiği söylenir. Afet eğitiminin temel gayesi afet öncesinde çocuğa doğru davranış kazandırmaktır. İlgili eğitimde çocuktan istenilen davranış değişikliğinin oluşturulması için deneyimsel ve uygulamalı öğrenme süreçlerine ihtiyaç vardır (Petal, 2008). Öğretmenlerin afet eğitiminde disiplinler arası iş birliği sağlanmalı, velilere eğitim verilmeli ve velilerle iş birliği yapılmalı ve afet müzeleri oluşturulmalı şeklindeki önerileri ise afet eğitiminin bilişsel bir süreç olduğu yönüne vurgu bağlamında ele alınabilir. Nitekim afet eğitiminde kişilerin afetler,

afetlerden korunma ve afet sonrası yaşamını devam ettirmek için afet bilgisi ve afet bilinci kazanması önem taşımaktadır (Sözcü ve Aydınözü, 2019).

Araştırmada ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğrencilerin afet kavramına en fazla “doğal veya insan kaynaklı olaylar” şeklinde yaklaşıp tanımladıkları belirlenmiştir. Bu tanıma “can ve mal kayıplarına neden olan olaylar, “aniden ortaya çıkan olaylar”, “insan yaşamını ve çevreyi olumsuz etkileyen olaylar” ve “kısa veya uzun bir zamanda meydana gelen olaylar” takip etmektedir. Afet, yerel olarak mücadele edilmede zorlanılan hem ulusal hem uluslararası boyutta mücadele edilmesi gereken, tahmin edilmesi güç olan ve biranda meydana gelen, büyük çapta zarar ve ölüme sebebiyet veren olaylardır (Hoyois ve diğerlerinden 2007 akt. Dikmenli ve Yakar, 2019). Bir başka tanımda afet, toplumun tamamını veya belirli bir kesimini sosyal, ekonomik ve fiziksel boyutlarda zarar uğratan, günlük yaşamı kesintiye uğratan, doğal, beşerî ve teknolojik olaylar şeklinde tanımlanmıştır (Doğanay, 2007’den akt. Yıldız, Er & Metin, 2024). Afetlere yönelik tanımlar incelendiğinde öğrencilerin afet kavramına ilişkin algı ve tanımlarının uygun olduğu, bu bağlamda afet kavramına yönelik bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin afet eğitimine yönelik görüşleri de incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar öğrencilerin afet eğitimi “afetler hakkında bilinçli olma”, “afetlere hazırlıklı olma”, “afetlerin olası etkilerini azaltma” ve “afetler hakkında bilgili olma” şeklinde tanımladıklarını göstermektedir. Genel olarak afet eğitimi, bireyleri afetler karşısında dirençli hale getirmek, onları afetlere yönelik hazırlıklı olmasını sağlayarak, müdahale ve iyileşme aşamalarının gücünü artırma şeklinde tanımlanabilir (Mızrak, 2018). Tanım incelendiğinde öğrencilerin afet eğitiminin muhtevasına hâkim oldukları söylenir. Alan yazın incelendiğinde Karakuş ve Önger (2017) tarafından yürütülen araştırmanın sonuçlarının mevcut araştırmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülür. Karakuş ve Önger (2017) tarafında yürütülen araştırmada da öğrenciler afet eğitimi, afetten korunmak amacıyla verilen eğitim, afet öncesi ve sonrası hakkında sahip olmamız gerekenlere ilişkin eğitim şeklinde tanımladıkları görülür.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ortaokul öğrencilerinin Türkiye’de meydana gelen en önemli afetleri sırasıyla “2020 Elâzığ depremi”, “2023 Kahramanmaraş depremleri”, “2025 Bolu otel yangını”, “2025 İstanbul depremi”, “1939 Erzincan depremi”, “1999 Marmara depremi”, “2021 Orman yangınları”, “2020 İzmir depremi”, “2020 Van çığ felaketi” ve “2021 Batı Karadeniz sel felaketi” gördükleri yönündedir. Mevcut sonuç öğrencilerin önemli bir kısmının özellikle yakın zamanda gerçekleşen afetlere ilişkin görüş belirttiğini göstermektedir. Bu durum ilgili afetlerin etkilerinin hala hissediliyor olması ve medyada ilgili afetlere ilişkin içeriğe geçmiş afetlere nazaran daha fazla yer verilmesiyle açıklanabilir. Buna karşın öğrencilerin geçmiş dönemlerde de yaşamış afetlere ilişkin görüş sahibi olmaları, kuşaklar arası bilgi aktarımı ve ortaokul düzeyinde bazı derslerde afetlere ilişkin içeriğe yer verilmesiyle ilişkilendirilebilir. Nitekim Sosyal bilgiler (Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy, 2019), Türkçe (Kıymaz ve diğerleri, 2023) ve Fen bilgisi (Aladağ & Bilen, 2024) ders kitapları ile öğretim programlarında afetlere ilişkin içeriğin yer aldığını saptayan araştırma bulguları mevcuttur.

Öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bir diğer bulgu, afetlerle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların, öğrenciler tarafından “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)”, “Türk Kızılay”, “AKUT Arama Kurtarma Derneği”, “Sağlık Bakanlığı”, “Türk Silahlı Kuvvetleri”, “Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi”, “Emniyet Genel Müdürlüğü” ve “İtfaiye Teşkilatı” olarak ifade edildiğidir. Araştırmada ulaşılan bu sonuç öğrencilerin afetler sonrası faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara ilişkin yeterli bilgi sahibi oldukları yönünde yorumlanabilir. Yağcı, Sözcü ve Yazıcı (2025) tarafında yapılan araştırmada da öğrenciler deprem sonrası faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara ilişkin benzer görüşler belirtmişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin dirençli toplumların özelliklerine yönelik görüşleri de incelenmiştir. Araştırma sonuçları öğrencilerin bu konuda en fazla “afetlere hazır olan” yönünde görüş belirttiğini ilgili görüşü, “afetlere etkili müdahale edebilen” ve “afet sonrası oluşan zararlarla baş edebilen” görüşlerinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencilerin dirençli toplumu afet karşısında hazırlıklı olan toplum ile bağdaştırdığını göstermektedir. Aynı zamanda afet ile etkin mücadele eden ve afetin yarattığı

tahribatı iyileştirme yeterliliğiyle sahip olan toplum öğrencilerin nazarında dirençli toplum olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler tarafından belirtilen nitelikler afet yönetimi kavramıyla da ilişkilidir. Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi ve yahut zararlarının en aza indirilmesi maksadıyla, bir afet olayının zararı azaltma, afet öncesi hazırlıklı olma, ilk yardım ve kurtarma ve yeniden inşa etme sürecinde faaliyetlerin planlanması ve koordinasyonu içeren kapsamlı bir kavramdır (Işık ve diğerleri, 2012). Afet yönetiminin içeriği göz önünde bulundurulduğunda bir toplum için önemi anlaşılır. Bu bağlamda öğrencilerin dirençli toplumu afet yönetimi ekseninde tanımlamalarının dirençli toplumun dinamiğini doğru olarak kavradıklarını göstermektedir.

Araştırmada deprem öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılması gerektiğine yönelik öğrencilerin görüşleri de incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, afet öncesinde yapılması gerekenleri “afet tatbikatları yapılmalı”, “afet ve acil durum çantası hazırlanmalı”, “afet ve acil durum planı hazırlanmalı”, “tahliye için güvenli alanlar belirlenmeli” ve “erken uyarı sistemleri hakkında bilgi sahibi olunmalı” şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrenciler afet sırasında yapılması gerekenleri ise “kapı ve pencerelerden uzak durulmalı”, “asansör kullanılmamalı”, “sakin olunmalı ve panik yapmadan hareket edilmeli” ve “elektrik, gaz ve su kapatılmalı” şeklinde belirtmişlerdir. Son olarak afet sonrasında yapılması gerekenleri ise “güvenli alanlara gidilmeli”, “arama kurtarma çalışmaları yapılmalı”, “gerekli olmadıkça iletişim araçları kullanılmamalı” ve “yetkililerin uyarıları dikkate alınmalı” şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin görüşleri dikkate alındığında deprem öncesi, sırası ve sonrasında yönelik gerekli bilgi ve beceriye sahip oldukları dolayısıyla afet farkındalık düzeylerinin yüksek oldukları söylenir. Bu durum afetler karşısında bireyin doğru eylemlerde bulunması, riskleri öngörmelerini ve güvenli davranışlar geliştirmeleri bağlamında değerli kabul edilir. Alan yazın incelendiğinde öğrencilerin afet farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Üstünkaya ve Yeşilyurt (2025), Solak ve Tezcan (2025) tarafında yapılan araştırmalarda öğrencilerin afet bilgisi ve farkındalığı orta düzey olarak saptanmıştır. Uzunyol (2013) tarafında yapılan araştırmada ise öğrencilerin afet bilgi düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin farklı afetlerin yaşandığı ve yaşanması muhtemel olan Türkiye’de farkındalık sahibi olmasının, afetlerin yarattığı tahribatı en aza indirme bağlamında önemli olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Adanalı, R., Yıyın, F. T., & Özenel, N. (2022). Ortaokul öğrencilerinin afet bilinci. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 47, 56-81.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. [AFAD] (2021). 2020 Yılı Doğal Kaynaklı Olay İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. 2020yilidogakaynakliolayistatistikleri.pdf
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. [AFAD] (2023). 2022 Yılı Doğal Kaynaklı Olay İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. 2022-Yili-Doga-Kaynakli-Olay-Istatistikleri.pdf
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. [AFAD] (2024). 2023 Yılı Doğal Kaynaklı Olay İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. 2023yilidogakaynakliolayistatistikleri-_1_.pdf
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. [AFAD] (2025). 2024 Yılı Doğal Kaynaklı Olay İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. 2024-Yili-Doga-Kaynakli-Olay-Istatistikleri.pdf
- Aladağ, E., & Bilen, M. (2024). Sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersi öğretim programlarında meteorolojik kaynaklı afetler. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 41-56. <https://doi.org/10.17539/amauefd.1486983>
- Altunışık, R., Boz, H., Gegez, A. E., Koç, E., Sıgır, Ü., Yıldız, E. & Yüksel, A. (2023). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Yeni perspektifler* (2. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Avcı, K. (2019). Afet eğitimi ve afet eğitiminde kullanılan teknolojilere ilişkin afet eğitici, öğretmen ve öğrenci görüşleri (Bursa afet eğitim ve simülasyon merkezi örneği), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başbüyük, A. & Pala, Ş. M., (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programlarının afet eğitimi açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 184-197.
- Buluş Kırıkkaya, E., Ünver, A. O., & Çakın, O. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji programında yer alan afet eğitimi konularına ilişkin öğretmen görüşleri. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education*, 5(1), 24-42.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (Çev. Eds. E. Dinç & K. Kiroğlu, 1. baskı). Pegem Akademi.
- Çağlayan, O. (2025). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (3. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Çelik, A. A. (2020). İlkokul öğretmenlerinin afete hazırlık düzeyleri ile afet eğitiminin eğitim programlarındaki yerine yönelik görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, A. A., & Gündoğdu, K. (2022). Öğretmenlerin afete hazırlık düzeyleri ile ilkokullardaki afet eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 77-112. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.1057401>
- Değirmenci, Y., Kuzey, M., & Yetişensoy, O. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 33-46. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.591345>
- Dikmenli, Y., & Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416. <https://doi.org/10.23891/efdyu.2019.130>
- Doğan, E. (2024). İlkokul programında afet eğitiminin etkililiğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Anı Yayıncılık.
- Erlandson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L. & Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage Publications.
- Eti, B. (2024). Sınıf öğretmenlerinin afet farkındalıkları ve ilkokulda afet eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EtimolojiTürkçe. (t.y.). Afet. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/afet>
- Fırat, E. (2025). Afetlere hazırlıkta aile içi eğitim ve okul programlarının katkısı: Hakkâri örneği. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(12), 899-914. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2025.1608>
- Güldü, Ö. (2023). Afet bilinci ve stresli durumlarla başa çıkma arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 638-658. <https://doi.org/10.35341/afet.1286918>

- Gülersoy, A. E. & Akyol, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 4(2), 87-102.
- Gülten, Z. (2024). FEN bilimleri öğretmenlerinin afet öncesi hazırlık ve afet eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 82-123. <https://doi.org/10.5222/otd.supp2.2012.082>
- İnal, E., Kaya, E., & Altıntaş, K. H. (2018). Türkiye’de örgün eğitimin afet eğitimi yeterliliği açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 114-127. <https://izlik.org/JA75DA73RX>
- Karakuş, U., & Önger, S. (2017). 8. sınıf öğrencilerinin doğal afet ve afet eğitimi kavramını anlama düzeyleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6), 482-491. <https://doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1247>
- Kıymaz, M. S., Ahat, O., Turan, M., Arslan, S., & Yenitürk, N. (2023). Türkçe ders kitaplarında deprem hazırlığı üzerine bir inceleme. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 16-36. <https://doi.org/10.47935/ceded.1275179>
- Konur, K. B., Vekli, G. S., Şeyihoğlu, A., Tekbıyık, A., & Kartal, A. (2023). Afet eğitimi ve disiplinlerarası öğretim: Öğretmenler ne düşünüyor? *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 575-596. <https://doi.org/10.35341/afet.1247735>
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Mertens, D. M. (2019). *Eğitim ve psikolojide araştırma ve değerlendirme: Çeşitliliğin nicel, nitel ve karma yöntemlerle bütünleştirilmesi* (Çev. Eds. İ. Seçer & S. Ulaş, 1. baskı). Anı Yayıncılık.
- Mızrak, S. (2018). Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 56-67. <https://doi.org/10.21666/muefd.321970>
- Petal, M. (2007). Disaster risk reduction education material development, organization, and evaluation. *Regional Development Dialogue*, 28(2), 1-25.
- Sarı, B. (2016). Türkiye’de afet eğitimi uygulamalarının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şengün, H. & Küçükşen, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli? *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 193-211.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama* (Çev. Ed. E. Dinç, 1. baskı). Pegem Akademi.
- Solak, A., & Tezcan, G. (2025). Investigation the disaster knowledge and awareness levels of secondary school students. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 7(1), 83-89. <https://doi.org/10.46464/tdad.1595969>
- Sözcü, U., & Aydınöz, D. (2019). Examining the natural disaster literacy levels of pre-service teachers according to some variables. *International Journal of Geography and Geography Education*, 40, 79-91. <https://doi.org/10.32003/iggei.566164>
- Şahin, S. (2023). *Sosyal bilimlerde araştırma: Kavramlar, yöntemler, veri analizi, yayım ve etik* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Şulek, N. & Aktın, K. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde doğal afetler. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi*, (5), 68-82.
- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. [AFAD] (2014). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. AFET YÖNETİMİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ.pdf
- Tüfekçi, C. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinin stem temelli afet eğitimi uygulamalarına yönelik görüş ve deneyimleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Afet. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>

- Uçkan, P. (2024). Afet bilinci dersi özgün ve resmi program uygulamasına yönelik bir durum çalışması. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 43(2), 1263-1322. <https://doi.org/10.7822/omuefd.1466920>
- Uzunyol, B. (2013). 8. sınıf öğrencilerinin doğal afetler hakkındaki bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üstünkaya, B., & Yeşilyurt, E. (2025). Ortaokul öğrencilerinin afet bilgisinin ve farkındalığının değerlendirilmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 9(2), 188-212. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1760563>
- Yağcı, A., & Sözcü, U. (2025). 6 Şubat depremleri sonrası ortaokul öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarının dayanışma faaliyetlerine yönelik görüşleri. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 372-386. <https://doi.org/10.35341/afet.1526450>
- Yavuz, R. (2025). Afet eğitime yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, T., Er, Ö., & Metin, Ö. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet hazır bulunuşluk seviyelerinin incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, 51, 48-67. <https://doi.org/10.32003/igge.1333070>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The word "disaster" originates from the words "calamity, disaster, epidemic" (EtymologyTurkish, n.d.). While the Turkish Language Association (n.d.) defines it as destruction caused by various natural events, the Turkish Prime Ministry Disaster and Emergency Management Presidency [AFAD], 2014, p. 23, defines it as "a natural, technological, or human-caused event that causes physical, economic, and social losses for the entire society or certain segments of it, halts or disrupts normal life and human activities, and for which the affected society's coping capacity is insufficient." Due to its geographical location, Turkey is one of the countries where disasters occur very frequently. Being situated on an active fault line, natural events such as earthquakes, floods, landslides, and avalanches occur commonly (Dikmenli & Yakar, 2019, p. 388). Among the most fundamental reasons for the high level of vulnerability and damage caused by disasters is the lack of disaster awareness, knowledge, and education across all segments of society. When human communities are unaware of the dangers in their living spaces and what they need to do at the individual, local, institutional, and societal levels to mitigate the damage caused by these dangers, they experience significant losses in every event that can be classified as a disaster, inevitably leading to catastrophic consequences. The success of disaster management depends both on the knowledge and skill level of the employees involved in this process and on the awareness level of the public who will directly face disasters. At this point, the inclusion of all segments of society in the education process and the creation of a culture of preparedness are of great importance (Şengün & Küçükşen, 2019, p. 197). Disaster education enables individuals to gain knowledge about types of disasters, dangers, risks, their living environment, reliable information sources, and institutions and organizations related to disasters. Individuals with low levels of education are not only unprepared for disasters, but also negatively affect social cohesion with the mistakes they make during and after disasters. Research shows a direct correlation between the level of disaster education in a society and its level of resilience to disasters. Individuals with low levels of disaster knowledge create an additional burden for decision-makers during disasters and can hinder the overall adaptation processes of society. Therefore, disaster education is an indispensable necessity for the future of everyone, from individuals to society, from states to the whole world (Mızrak, 2018, pp. 62-63). In this context, social studies is one of the fundamental subjects offering rich content on disaster education. It is stated that this subject is an important indicator in determining the approach to disaster education in Türkiye (Şulek & Aktın, 2023, p. 70). Social studies teachers have a great responsibility in raising disaster awareness in society; this subject stands out as an effective tool in creating and disseminating disaster awareness (Gülersoy & Akyol, 2024, p. 100). In this context, it is important to reveal the views of both social studies teachers and students on disaster education. In this context, the aim of this research is to determine the views of social studies teachers and middle school students on the concept of disaster and disaster education.

2. METHOD

This research was conducted using a phenomenological design, one of the qualitative research designs. Qualitative research is a type of research that evaluates social events and phenomena, makes inferences based on these evaluations, tests them, and forms theories (Çağlayan, 2025). Phenomenology is a research design that aims to reveal the unique meanings of a particular phenomenon and people's perceptions of a phenomenon or situation (Altunışık et al., 2023). Phenomenological research focuses on how individuals experience and perceive phenomena within the context of the phenomena being examined (Şahin, 2023). In this research, the phenomenological design was chosen to deeply examine the experiences and opinions of social studies teachers and middle school students regarding disaster education.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

When the research results were examined, it was shown that social studies teachers correctly perceive and define disaster education and use different methods and techniques in disaster education. At the

same time, it was determined that some of the teachers participating in the research encountered psychological, pedagogical, and structural problems in disaster education and made different suggestions regarding the cognitive and behavioral dimensions of disaster education. Interviews with middle school students revealed that they correctly understood and defined disasters and disaster education, and highlighted recent disasters in Turkey, particularly the "2020 Elazığ earthquake," the "2023 Kahramanmaraş earthquakes," and the "2025 Bolu hotel fire." It was also found that they were knowledgeable about institutions and organizations operating after disasters, viewed a resilient society as one prepared for disasters, and possessed knowledge and awareness regarding actions to be taken before, during, and after disasters.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 13/03/2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 33089

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, literatür taraması, sonuç ve tartışma ile genel değerlendirme aşamalarında sorumluluk üstlenmiştir (%34).

Yazar 2: Yöntemin belirlenmesi, verilerin toplanması ve raporlaştırma aşamalarında sorumluluk üstlenmiştir (%33).

Yazar 3: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, veri analizi ve genel kontrol aşamalarında sorumluluk üstlenmiştir (%33).

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bir bağlantı ve çıkar çatışması yoktur.